

STEINAR FREDRIKSEN

Innføring i

STRAFFEPROSESS

4. UTGAVE

GYLDENDAL

INNFØRING I STRAFFEPROSESS

STEINAR FREDRIKSEN

Innføring i straffeprosess

GYLDENDAL

© Gyldendal Norsk Forlag AS 2018
4. utgave 2018

ISBN 978-82-05-50715-9

Omslagsdesign: Kristin Berg Johnsen
Sats: Type-it AS, Trondheim 2018
Brødtekst: Times New Roman 10,4/12,7 pkt.
Papir: 90 g Amber graphic
Trykk: Dimograf, Polen 2018

Alle henvendelser om boken kan rettes til
Gyldendal Juridisk
Postboks 6730 St. Olavs plass
0130 Oslo

www.gyldendal.no/juridisk
juridisk@gyldendal.no

Det må ikke kopieres fra denne boken i strid med åndsverkloven eller avtaler om kopiering inngått med KOPINOR, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Kopiering i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning og kan straffes med bøter eller fengsel.

Alle Gyldendals bøker er produsert i miljøsertifiserte trykkerier.
Se www.gyldendal.no/miljo

Forord

Siktemålet med denne boken er å gi en grunnleggende innføring i straffeprosessens hovedlinjer. Den er primært skrevet med tanke på at den skal tjene som pensum i faget straffeprosess for studenter ved Politihøgskolen, noe vektleggingen av de ulike emnene bærer preg av. Reglene om straffesakens innledende fase og etterforskningen – derunder ikke minst bruken av tvangsmidler – er viet størst oppmerksomhet siden det er på dette stadiet av straffesaken politiet er mest aktivt involvert i straffesaksbehandlingen og følgelig har størst behov for kunnskap om hvordan en straffesak skal behandles.

Selv om politistudenter er den primære målgruppen, er det mitt håp at også andre som har behov for å skaffe seg et innblikk i straffeprosess, kan finne noe av interesse i boken. For eksempel ser jeg ikke bort fra at jusstudenter kan finne det nyttig å lese den for å få et første overblikk over hva faget straffeprosess inneholder, eller eventuelt som en repetisjon av fagets hovedpunkter. Ytterligere en gruppe som kan ha nytte av boken, er polititjenestepersoner som ønsker en repetisjon og oppdatering av de kunnskapene de fikk i straffeprosess som studenter ved Politihøgskolen.

Boken kom første gang ut i 2006 og har senere vært revidert i 2009 og 2013. Lovendringer skjer hyppig på straffeprosessens område, og det er også et jevnt tilfang av ny rettspraksis som avklarer tolkningsspørsmål. Det var derfor nå på tide å foreta en ny revisjon. I tillegg til nødvendig revisjon på grunn av lovendringer og ny rettspraksis er det foretatt en generell gjennomgang av manuskriptet, som har ledet til at fremstillingen er blitt bearbeidet på mange punkter. Det er dessuten skrevet et helt nytt kapittel om skjulte tvangsmidler.

Også denne fjerde utgaven av boken er blitt til gjennom et meget godt samarbeid med forlaget, som først og fremst har vært representert ved redaksjonssjef Ida Vibeke Kyhring.

På samme måte som ved utgivelsen av de foregående utgaver, er det også nå all grunn til å rette en stor takk til personalet ved Politihøgskolens bibliotek, som alltid byr på god service kombinert med godt humør!

Politihøgskolen, Oslo, 28. februar 2018

Steinar Fredriksen

Innhold

FORKORTELSER	18
KAPITTEL 1	
INNLEDNING	19
1.1 Hva er straffeprosess?	19
1.2 Hvem gjelder reglene i straffeprosessen for?	19
1.3 Hvilke hensyn skal reglene i straffeprosessen ivareta?	20
1.3.1 To grunnleggende hensyn	20
1.3.2 Særlig om hensynet til fornærmede	21
1.3.3 Hensynet til hurtighet i saksbehandlingen	21
1.4 Hvilke saker behandles etter reglene i straffeprosessen?	23
1.4.1 Saker om straff, jf. strpl. § 1	23
1.4.2 Saker om andre reaksjoner enn straff, jf. strpl. § 2	24
1.4.3 Adgangen til å fremme krav på vegne av fornærmede eller andre skadelidte i sak etter strpl. §§ 1 og 2, jf. strpl. § 3	25
1.4.3.1 Generelt om betydningen av strpl. § 3	25
1.4.3.2 Hvilke krav som kan fremmes etter § 3	27
1.4.3.3 Ulikt krav til bevis for straffekrav og sivilrettslige krav	28
1.4.3.4 Erstatningsbetaling som vilkår for betinget dom	29
KAPITTEL 2	
STRAFFEPROSESSEN OG MENNESKERETTIGHETENE	31
2.1 Hva er menneskerettigheter? Et kort historisk overblikk	31
2.2 Noen forutsetninger for menneskerettsvernets betydning i moderne rett	33
2.3 Gjennomføringen av menneskerettighetene i norsk rett	35
2.4 Oversikt over de menneskerettskonvensjonene som har størst betydning i straffeprosessen	37
2.4.1 Den europeiske menneskerettskonvensjonen – EMK	38
2.4.2 FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter – SP	40
2.4.3 Nærmere om retten til individklager etter EMK og SP Klagebehandlingen	41
2.4.4 Den europeiske torturkonvensjon – ECPT	43
2.4.5 FNs barnekonvensjon – CRC	44

KAPITTEL 3	
RETTSKILDESITUASJONEN I STRAFFEPROSESSEN	46
3.1 Innledning	46
3.2 Lovtekst	46
3.3 Påtaleinstruksen	46
3.4 Internasjonale konvensjoner	46
3.5 Lovforarbeider	47
3.6 Rettspraksis	48
3.7 Reelle hensyn	48
KAPITTEL 4	
AKTØRENE I STRAFFEPROSESSEN	49
4.1 Politiet	49
4.1.1 Politiet iverksetter og utfører etterforskning	49
4.1.2 Litt om forholdet mellom politi og påtalemyndighet under etterforskningen	49
4.2 Påtalemyndigheten	51
4.2.1 Påtalemyndighetens oppgaver og organisasjon	51
4.2.2 Kompetansefordelingen mellom nivåene i påtalemyndigheten	52
4.2.2.1 <i>Generelt</i>	52
4.2.2.2 <i>Ledelse av etterforskningen</i>	52
4.2.2.3 <i>Avgjørelse av påtalespørsmålet</i>	53
4.3 Den mulige eller antatte gjerningspersonen	54
4.3.1 Om betegnelsene «anmeldte», «mistenkte», «siktede», «tiltalte» og «domfelte»	54
4.3.2 Når er en person å anse som mistenkt eller siktet?	55
4.3.2.1 <i>Status som mistenkt</i>	55
4.3.2.2 <i>Status som siktet, jf. strpl. § 82</i>	56
4.3.3 Betydningen av å ha status som mistenkt eller siktet	58
4.3.4 Mindreårige og utilregnelige siktede	60
4.4 Forsvareren	61
4.4.1 Generelt om forsvarerens rolle i straffeprosessen	61
4.4.2 Retten til å bruke forsvarer	62
4.4.3 Oppnevning av forsvarer på det offentlige bekostning	63
4.4.4 Det frie forsvarervalg	67
4.5 Fornærmede og bistandsadvokaten	69
4.5.1 Når får en person status som fornærmet i en straffesak?	69
4.5.2 Fornærmedes og etterlattes posisjon i straffesaken	69
4.5.2.1 <i>Utgangspunktet: Fornærmede er et vitne</i>	69
4.5.2.2 <i>Fornærmedes innflytelse på om straffesak skal igangsettes – prinsippet om offentlig påtale</i>	70
4.5.2.3 <i>Fornærmedes og etterlattes rett til dokumentinnsyn</i>	70
4.5.2.4 <i>Utvidete rettigheter til fornærmede og etterlatte med bistandsadvokat</i>	71
4.5.3 Særlig om fornærmedes og etterlattes rett til bistandsadvokat	72
4.5.4 Særlig om fornærmedes rett til voldsoffererstatning	74
4.6 Domstolene	75

KAPITTEL 5

TAUSHETSPLIKT OG HABILITET	79
5.1 Taushetsplikt	79
5.1.1 Innledning	79
5.1.2 Hva innebærer det å ha taushetsplikt?	80
5.1.3 Hva har politiet taushetsplikt om ved behandling av straffesaker? ..	81
5.1.4 Unntak fra politiets taushetsplikt	82
5.1.4.1 Unntak når den som har krav på taushet, samtykker	82
5.1.4.2 Unntak overfor sakens parter, fornærmede mv.	83
5.1.4.3 Unntak for bruk av opplysningene i straffesak	83
5.1.4.4 Unntak for opplysninger som gis til offentlige organer og private, i deres interesse	84
5.1.4.5 Unntak for opplysninger som gis til offentlige organer og private, i politiets interesse	84
5.1.4.6 Hvem som beslutter om politiet skal utlevere taushetsbelagte opplysninger	85
5.1.4.7 Bestemmelser om politiets opplysningsplikt	86
5.2 Kravet om habilitet	86
5.2.1 Innledning	86
5.2.2 Inhabilitetsgrunnene i straffeprosessloven	87
5.2.3 Overordnedes inhabilitet	89
5.2.4 Avgjørelsen av habilitetsspørsmålet	89
5.2.5 Virkningene av inhabilitet	90
5.2.6 Virkningen av brudd på habilitetsreglene	90

KAPITTEL 6

STRAFFESAKENS INNLEDENDE FASE	91
6.1 Anmeldelsen	91
6.1.1 Inngitte og mottatte anmeldelser	91
6.1.2 Politiets plikt til å ta imot anmeldelser	91
6.1.3 Særlig om mottak av muntlige anmeldelser	92
6.1.4 Fornærmedes rett til fritt rettsråd ved vurdering av om anmeldelse skal fremsettes	93
6.2 Hva skjer med anmeldelsen?	93
6.2.1 Registrering og fordeling	93
6.2.2 Prioriterte sakstyper	94
6.2.3 Henleggelse uten etterforskning	95
6.3 Iverksetting av etterforskning	96

KAPITTEL 7

ETTERFORSKNINGEN	99
7.1 Generelt om etterforskningsmetoder	99
7.2 Hva er etterforskning? Særlig om det tosporede system	100
7.3 Etterforskningsens formål	102
7.3.1 Etterforskningen skal danne grunnlag for påtaleavgjørelsen	102
7.3.2 Etterforskningen tjener som forberedelse for rettens behandling av saken	103

7.3.3	Etterforskning med sikte på å avverge eller stanse straffbare handlinger	103
7.3.4	Etterforskning med sikte på fullbyrding av straff og andre reaksjoner	104
7.3.5	Etterforskning for å forberede barneverntjenestens behandling av saken	104
7.3.6	Etterforskning for å forberede behandling i konfliktrådet	104
7.4	Plikten til objektivitet i etterforskningen	105
7.5	Plikten til hurtighet i etterforskningen	105
7.6	Avhør av mistenkte og vitner	106
7.6.1	Politiavhør kan foretas på alle stadier av etterforskningen	106
7.6.2	Ikke forklaringsplikt overfor politiet, men møteplikt	106
7.6.3	Politiavhør	108
7.6.3.1	Formålet med avhøret	108
7.6.3.2	Hva mistenkte skal opplyses om før avhøret og spørres om i forbindelse med avhøret	109
7.6.3.3	Hva vitner skal opplyses om før avhøret, og spørres om i forbindelse med avhøret	111
7.6.3.4	Gjennomføringen av politiavhør	113
7.6.3.5	Hva er et politiavhør? Litt om grensen mellom avhør og uformell samtale	116
7.7	Personaliarapport, personundersøkelse og rettspsykiatrisk undersøkelse	120
7.8	Etterforskningen og forholdet til vitners taushetsplikt	122
7.8.1	Innledning	122
7.8.2	Taushetsplikt og bevisforbud	122
7.8.3	Bevisforbud som følge av offentlige tjenstemenns taushetsplikt (forvaltningsmessig taushetsplikt)	124
7.8.3.1	Innledning	124
7.8.3.2	Den forvaltningsmessige taushetspliktens omfang	124
7.8.3.3	Adgangen til å gjøre unntak fra bevisforbudet når taushetsplikt foreligger	125
7.8.4	Bevisforbud som følge av yrkesmessig taushetsplikt	126
7.8.5	Taushetspliktregler som ikke omfattes av strpl. § 118 eller § 119	128
7.9	DNA-profiler som bevismiddel	128
7.9.1	DNA, DNA-analyse og DNA-profiler	128
7.9.2	Innhenting av biologisk materiale til DNA-analyse fra mistenkte	129
7.9.3	Registrering av DNA-profiler og bruk av registrene i etterforskningen	131
7.9.3.1	Nærmere om identitetsregisteret	132
7.9.3.2	Nærmere om etterforskningsregisteret	133
7.9.3.3	Søk i registrene	134
7.10	«Utradisjonelle» etterforskningsmetoder. Særlig om provokasjon	134
7.10.1	Litt om begrepet «utradisjonelle» etterforskningsmetoder	134
7.10.2	Litt om «den alminnelige handlefrihet» og om «utradisjonelle» etterforskningsmetoder med denne som grunnlag	135

7.10.3	Provokasjon som etterforskningsmetode	136
7.10.3.1	Innledning	136
7.10.3.2	Tiltaleprovokasjon og bevisprovokasjon	137
7.10.4	Nærmere om tiltaleprovokasjon	137
7.10.4.1	Grunnvilkåret for at tiltaleprovokasjon skal være lovlig	137
7.10.4.2	Tilleggsvilkåret om at etterforskningen ikke må være beheftet med alvorlige mangler	139
7.10.4.3	Øvrige tilleggsvilkår for lovlig tiltaleprovokasjon	140
7.10.4.4	Konsekvensen av at grensene for lovlig tiltaleprovokasjon er overskredet	140
7.10.4.5	Særlig om handlingsprovokasjon foretatt av privatpersoner	141
7.10.5	Nærmere om bevisprovokasjon	143
7.10.6	Avsluttende bemerkninger om provokasjon	145
7.11	Mistenktes og forsvarerens rett til innsyn i etterforskningsdokumentene	145
7.11.1	Dokumentinnsyn og forholdet til EMK	145
7.11.2	Innsynsretten etter strpl. § 242 – hovedregel	146
7.11.3	Hva er «sakens dokumenter»?	146
7.11.4	Unntak fra innsyn i sakens dokumenter etter § 242	148
7.11.5	Unntak fra innsyn i sakens dokumenter etter § 242 a	149
7.11.6	Gjennomføringen av innsynsretten på etterforskningsstadiet	150
7.11.7	Retten til dokumentinnsyn etter at tiltale er tatt ut	150

KAPITTEL 8

BRUK AV TVANGSMIDLER I ETTERFORSKNINGEN	151
8.1 Innledning	151
8.2 Oversikt over tvangsmidlene	151
8.2.1 Pågrepelse og varetektsfengsling	151
8.2.2 Ransaking	152
8.2.3 Kroppslig undersøkelse	152
8.2.4 Beslag og utleveringspålegg	152
8.2.5 Tvangsmidler rettet mot siktedes formue	153
8.2.6 Skjulte tvangsmidler	153
8.3 Begrunnelsen for å behandle tvangsmidlene i egne kapitler	153
8.4 Nærmere om hva straffeprosessuelle tvangsmidler er. Særlig om grensen mot inngrep etter politiloven	155
8.5 Kravet om hjemmelsgrunnlag for inngrep overfor borgerne: legalitetsprinsippet	157
8.6 Samtykke som hjemmelsgrunnlag?	157
8.7 Litt om oppbyggingen av tvangsmiddelbestemmelsene	159
8.8 Straffeprosessloven § 170 a – nødvendighet og forholdsmessighet	160
8.9 Pågrepelse og varetektsfengsling	163
8.9.1 Litt om hva pågrepelse og varetektsfengsling er, og om forholdet mellom de to tvangsmidlene	163
8.9.2 De materielle vilkår for pågrepelse og varetektsfengsling etter strpl. § 171	166

8.9.2.1	<i>Skjellig grunn til mistanke om straffbare handlinger</i>	166
8.9.2.2	<i>Kravet til øvre strafferamme</i>	169
8.9.2.3	<i>Spesielt vilkår nr. 1 – unndragelsesfare</i>	170
8.9.2.4	<i>Spesielt vilkår nr. 2 – bevisforspillelsesfare</i>	171
8.9.2.5	<i>Spesielt vilkår nr. 3 – gjentakelsesfare</i>	172
8.9.2.6	<i>Spesielt vilkår nr. 4 – egen begjæring</i>	174
8.9.3	De materielle vilkår for pågripelse og varetektsfengsling etter strpl. § 172	174
8.9.4	De materielle vilkår for pågripelse og varetektsfengsling etter strpl. § 173 annet ledd	177
8.9.5	De materielle vilkår for pågripelse og varetektsfengsling etter strpl. § 173 a	177
8.9.6	De materielle vilkår for pågripelse etter strpl. § 173 første ledd	178
8.9.7	Formelle vilkår for pågripelse	179
8.9.7.1	<i>Hovedregelen i § 175 første ledd – pågripelse besluttes av påtalemyndigheten</i>	180
8.9.7.2	<i>Unntak etter § 175 annet ledd – pågripelse besluttes av retten</i>	181
8.9.7.3	<i>Unntak etter § 176 – pågripelse besluttes av polititjenesteperson eller av private</i>	181
8.9.8	Rettsregler om gjennomføringen av pågripelser	183
8.9.9	Fremstilling for varetektsfengsling	186
8.9.10	Rettens behandling av fengslingsspørsmålet	188
8.9.11	Særlig om restriksjoner i fengslingsperioden	191
8.9.12	Anke over rettens kjennelse	193
8.9.13	Alternativer til pågripelse og varetektsfengsling	193
8.9.14	Særlig om pågripelse og varetektsfengsling av personer under 18 år	194
8.10	Ransaking	196
8.10.1	Innledning	196
8.10.2	Ransaking av «bolig, rom eller oppbevaringssted», jf. strpl. § 192	196
8.10.2.1	<i>Anvendelsesområdet for strpl. § 192</i>	196
8.10.2.2	<i>Materielle vilkår for husransaking hos den mistenkte, jf. § 192 første og annet ledd</i>	197
8.10.2.3	<i>Materielle vilkår for husransaking hos tredjemann, jf. § 192 tredje ledd</i>	198
8.10.3	Utvidet adgang til husransaking etter strpl. § 193	199
8.10.4	Utvidet adgang til husransaking etter strpl. § 194 – «razzia»	200
8.10.5	Ransaking i det fri, jf. strpl. § 202	201
8.10.6	Personransaking, jf. strpl. § 195	201
8.10.6.1	<i>Anvendelsesområdet for strpl. § 195</i>	201
8.10.6.2	<i>Materielle vilkår for personransaking av mistenkte, jf. § 195 første og annet ledd</i>	202
8.10.6.3	<i>Materielle vilkår for personransaking av tredjemann, jf. § 195 tredje ledd</i>	202
8.10.7	Formelle vilkår for ransaking	203
8.10.7.1	<i>Ransaking besluttes primært av retten, sekundært av påtalemyndigheten</i>	203
8.10.7.2	<i>Unntaksregler om polititjenestepersoners beslutningskompetanse</i>	204
8.10.8	Rettsregler om gjennomføringen av ransakingen	206

8.11	Kroppslig undersøkelse	208
8.12	Beslag og utleveringspålegg	211
8.12.1	Innledning	211
8.12.2	De materielle vilkår for beslag	211
8.12.3	De formelle vilkår for beslag	214
8.12.4	Opphør av beslag	215
8.12.5	Utleveringspålegg	216
8.13	Tvangsmidler rettet mot siktedes formue	217
8.13.1	Heftelse	217
8.13.2	Forvaltning av siktedes formue	218
8.13.3	Båndlegging av formuesgoder	219
8.14	Bruk av tvangsmidler i avvergende øyemed	219
8.15	Besøksforbud og oppholdsforbud	221
8.15.1	Besøksforbud etter strpl. § 222 a	221
8.15.2	Oppholdsforbud etter strpl. § 222 b	224
8.15.3	Oppholdsforbud etter strpl. § 222 c	224

KAPITTEL 9

SKJULTE TVANGSMIDLER	226
9.1 Hva er skjulte tvangsmidler?	226
9.2 Skjulte tvangsmidler og forholdet til rettsstatlige grunnverdier	227
9.2.1 Generelt	227
9.2.2 Nærmere om to rettsstatlige grunnverdier som utfordres ved bruk av skjulte tvangsmidler	228
9.2.2.1 <i>Personvernet og den personlige integritet</i>	228
9.2.2.2 <i>Kontradiksjonsprinsippet</i>	229
9.3 Ransaking, beslag og utleveringspålegg med utsatt underretning	230
9.3.1 Generelt	230
9.3.2 Ransaking med utsatt underretning	231
9.3.3 Beslag med utsatt underretning	233
9.3.4 Utleveringspålegg med utsatt underretning	234
9.3.5 Løpende utleveringspålegg med utsatt underretning	234
9.4 Skjult kameraovervåkning	235
9.4.1 Generelt	235
9.4.2 Metodens innhold	236
9.4.3 Materielle vilkår	237
9.4.4 Formelle vilkår	239
9.5 Teknisk sporing	240
9.5.1 Generelt	240
9.5.2 Metodens innhold	240
9.5.3 Materielle vilkår	242
9.5.4 Formelle vilkår	242
9.6 Kommunikasjonskontroll	243
9.6.1 Kommunikasjonsavlytting og annen kontroll med kommunikasjonsanlegg	243
9.6.2 Kommunikasjonsavlytting – særskilte regler om metodens innhold	243
9.6.3 Annen kontroll med kommunikasjonsanlegg – særskilte regler om metodenes innhold	244

9.6.4	Kommunikasjonskontroll – fellesregler om metodenes innhold . . .	245
9.6.5	Materielle vilkår for kommunikasjonskontroll	246
9.6.6	Formelle vilkår for kommunikasjonskontroll	247
9.7	Annen avlytting av samtaler ved tekniske midler	248
9.7.1	Generelt	248
9.7.2	Avlytting eller opptak av samtale der politiet deltar eller en av partene samtykker	248
9.7.2.1	Metodens innhold	248
9.7.2.2	Materielle vilkår	249
9.7.2.3	Formelle vilkår	250
9.7.3	Romavlytting	250
9.7.3.1	Metodens innhold	250
9.7.3.2	Materielle vilkår	251
9.7.3.3	Formelle vilkår	252
9.8	Dataavlesning	252
9.8.1	Generelt	252
9.8.2	Metodens innhold	252
9.8.3	Materielle vilkår	254
9.8.4	Formelle vilkår	255
9.9	Kort om oppnevning av offentlig forsvarer ved bruk av skjulte tvangsmidler	255
9.10	Kort om politiets og påtalemyndighetens bruk av opplysningene i etterforskningen og som bevis	256

KAPITTEL 10

PÅTALESTADIET	259
10.1 Innledning	259
10.2 Henleggelse av saken	260
10.2.1 Henleggelse som «intet straffbart forhold» og henleggelse «etter bevisets stilling»	260
10.2.2 Underretning om henleggelse	261
10.2.3 Omgjøring av henleggelsesbeslutninger	261
10.3 Påtaleunntatelse	262
10.3.1 Innledning	262
10.3.2 Påtaleunntatelse etter oppportunitetsprinsippet	263
10.3.3 Påtaleunntatelse av prosessøkonomiske grunner	264
10.3.4 Domstolsprøving av påtaleunntatelser	265
10.4 Overføring til konfliktrådsbehandling	266
10.5 Overføring til barneverntjenesten	268
10.6 Utferdigelse av forelegg	269
10.6.1 Hva et forelegg kan gå ut på	269
10.6.2 Forelegget som tilbud til siktede	270
10.6.3 Hva et forelegg skal inneholde	270
10.6.4 Vedtakelse av forelegg	271
10.6.5 Virkningen av at et forelegg vedtas	271
10.6.6 Virkningen av at et forelegg ikke vedtas	272
10.6.7 Særlig om forenklede forelegg	272
10.7 Begjæring om at det blir avsagt tilståelsesdom	273

10.8	Utferdigelse av tiltalebeslutning	273
10.8.1	Når tiltalebeslutning skal utferdiges	273
10.8.2	Hva en tiltalebeslutning skal inneholde	274
10.8.3	Forkynning av tiltalebeslutningen for tiltalte og oversendelse til retten, forsvareren og bistandsadvokaten mv.	275
10.9	Klage over påtaleavgjørelser	276

KAPITTEL 11

DOMSTOLSBEHANDLINGEN I FØRSTE INSTANS	278
11.1 Innledning	278
11.1.1 Hovedforhandling eller tilståelsesdom	278
11.1.2 Anklageprinsippet	278
11.1.3 Prinsippet om offentlighet i rettergangen	278
11.1.4 Den videre fremstilling	279
11.2 Forkynning av stevninger og tiltalebeslutninger	280
11.2.1 Om begrepene «stevning», «forkynning» og «stevnevitne»	280
11.2.2 Stevnevitneforsikring	280
11.2.3 Hvordan forkynning gjennomføres	281
11.2.4 Hvorfor forkynning skal foretas	282
11.2.5 Varslingsfrister ved innkalling til rettsmøter	283
11.2.6 Betydningen av rettidig forkynning	284
11.3 Hovedforhandlingen i tingretten	285
11.3.1 Oversending til retten av tiltalebeslutning og bevisoppgave, og berømming av hovedforhandlingen	285
11.3.2 Oversikt over gangen i en hovedforhandling	285
11.3.3 En påminnelse om sammenhengen mellom etterforskning og hovedforhandling	287
11.3.4 Prinsippene om bevisumiddelbarhet og muntlighet	288
11.3.5 Tiltaltes møteplikt. Uteblivelse	288
11.3.6 Tiltaltes forklaring	290
11.3.7 Vitneforklaringer	290
11.3.7.1 Hovedregelen: møteplikt og forklaringsplikt	290
11.3.7.2 Begrensninger i møteplikten	290
11.3.7.3 Begrensninger i forklaringsplikten	291
11.3.7.4 Vitners adgang til å støtte seg til tidligere opptegnelser	293
11.3.7.5 Vitneansvaret	294
11.3.7.6 Reaksjoner overfor vitner som ikke møter eller nekter å forklare seg	295
11.3.7.7 Opplesning av politiforklaring når et vitne ikke møter, mv.	296
11.3.7.8 Anonyme vitner	298
11.3.8 Bruk av bevis som er ulovlig ervervet	300
11.3.9 Tingrettens dom	304
11.3.9.1 Rettens ulike avgjørelsesformer: dommer, kjennelser og andre beslutninger	304
11.3.9.2 Forholdet mellom tiltalebeslutning og dom	304
11.3.9.3 Bevisbyrde og beviskrav	306
11.3.9.4 Saksomkostninger	308
11.3.9.5 Domskonferanse, domsavsigelse og forkynning av dom	309

11.4	Tilståelsesdom	311
11.4.1	De viktigste forskjellene mellom behandling av sak om tilståelsesdom og hovedforhandling	311
11.4.2	Vilkårene for avsigelse av tilståelsesdom	312
11.4.2.1	Siktede må avgi en «uforbeholden tilståelse»	312
11.4.2.2	Tilståelsens riktighet må styrkes av de øvrige opplysninger i saken	313
11.4.2.3	Kravet til maksimumsstraff	314
11.4.2.4	Siktede må samtykke til at det avsies tilståelsesdom	314
11.4.2.5	Retten må ikke finne det betenkelig å avsi tilståelsesdom	315
11.4.2.6	Særreaksjoner og forvaring kan ikke ilegges ved tilståelsesdom	315
KAPITTEL 12		
ANKE OG GJENÅPNING		316
12.1	Innledning	316
12.2	Adgangen til å anke tingrettens dommer til lagmannsretten	317
12.2.1	Ankefrist	317
12.2.2	Hva kan det ankes over?	318
12.2.3	Lagmannsrettens adgang til å nekte anken fremmet	319
12.2.4	Saksbehandlingen i lagmannsretten når anken tas til behandling	320
12.2.5	Lagmannsrettens avgjørelse	321
12.3	Adgangen til å anke tingrettens kjennelser og beslutninger til lagmannsretten	321
12.4	Anke til Høyesterett og Høyesteretts ankeutvalg	322
12.4.1	Anke over lagmannsrettens dommer til Høyesterett	322
12.4.2	Anke over lagmannsrettens kjennelser og beslutninger til Høyesteretts ankeutvalg	323
12.5	Gjenåpning	324
12.5.1	Forskjellen på anke og gjenåpning	324
12.5.2	Vilkårene for gjenåpning – særlig om strpl. § 391 nr. 3	324
12.5.3	Saksbehandlingen ved fremsettelse av krav om gjenåpning	325
12.5.4	Behandlingen av saker som blir gjenåpnet	326
KAPITTEL 13		
ERSTATNING I FORBINDELSE MED STRAFFEFORFØLGNING		327
13.1	Innledning	327
13.2	Tilfeller hvor siktede alltid har krav på erstatning for økonomisk tap	328
13.3	Erstatning til siktede for økonomisk tap etter en rimelighetsvurdering	330
13.4	Nedsettelse eller bortfall av erstatning	331
13.5	Oppreisning til siktede	332
13.6	Erstatning og oppreisning til andre enn siktede	333
13.7	Saksbehandlingen ved krav om erstatning i forbindelse med straffeforfølgning	334

KAPITTEL 14	
FULLBYRDING AV STRAFF	336
14.1 Innledning	336
14.2 Beslutning om fullbyrding og iverksetting av fullbyrding	337
14.3 Når skal fullbyrding skje? Hovedreglene om tidspunktet for fullbyrding av straff og andre rettsfølger fastsatt i dom, kjennelse eller forelegg	338
14.4 Særlig om tidspunktet for fullbyrding av subsidiær fengselsstraff	339
14.5 Foregrepet fullbyrding av dommer	340
14.6 Utsatt fullbyrding	340
14.6.1 Utsettelse på grunn av søknad om benådning	340
14.6.2 Utsettelse på grunn av domfeltes helsetilstand	341
14.6.3 Utsettelse av andre årsaker	342
LITTERATUR	343
DOMSREGISTER	346
LOVREGISTER	348
STIKKORD	365